

Jak wychować czytelnika?

Iwona Dąbek

*Naród, który niewiele czyta, niewiele wie.
Naród, który niewiele wie, podejmuje złe decyzje
– w domu, na rynku, w sądach, przy urnach wyborczych.
Te decyzje ostatecznie odbijają się na całym narodzie. Niewykształcona większość
może przegłosować wykształconą mniejszość
– to bardzo niebezpieczny aspekt demokracji.*

Jim Trelease, *Podręcznik głośnego czytania*

Wszystkie działania mające na uwadze aktywizację czytelnictwa w szkole powinny być prowadzone systematycznie, w atrakcyjny i skuteczny sposób, tak aby słowo drukowane było istotnym elementem w życiu młodego człowieka.

W różnych szkołach, w zależności od typu i pomysłowości nauczycieli, prowadzone są różne sprawdzone formy aktywizacji czytelniczej uczniów. Oto pomysły wypracowane przez nauczycieli na warsztatach przedmiotowo-metodycznych.

W szkole podstawowej: uczniowie np. zakładają „Zeszyty Moich

Lektur”, gdzie zapisują tytuł, autora, wykonują ilustrację, czasami piszą kilka zdań o przeczytanej książce, a potem organizują wystawę tych zeszytów. Starsi uczniowie urządzają plebiscyt na najciekawszą książkę, wystawkę „najmodniejszej” książki w szkole. Wszyscy uczniowie mogą wziąć udział w konkursie plastycznym „Ilustracja do bajki lub wybranej lektury”. Inne propozycje to: pasowanie na czytelnika, konkursy dotyczące ulubionych autorów lub lektur, konkurs na ilustrację ulubionej bajki, teatrzyk kukiełkowy z udziałem dzieci przygotowany na podstawie lektury szkolnej,

wystawki nowości wydawniczych, wycieczka do księgarni, wycieczka do Biblioteki Miejskiej – działu dla najmłodszych, konkurs krasomówczy z baśni, konkurs na przebranie za rekwizyt biblioteczny, konkurs na przebranie za ulubionego bohatera literackiego.

W gimnazjum: wycieczki do biblioteki, np. miejskiej – do działu regionalnego, konkurs karykatur autorów literatury młodzieżowej, konkursy literackie dla utalentowanych poetów, konkursy, np. na parodię tekstów znanych autorów, konkursy recytatorskie, wieczorki poetyckie, wycieczki do księgarni,

konkurs literacki dotyczący znajomości lektur, autorów, konkurs na plakat reklamujący bibliotekę, konkurs na hasło dla biblioteki, konkurs na okładkę czasopisma młodzieżowego.

W szkole ponadgimnazjalnej: spotkania z autorami, wydawcami, udział w Wiośnie Literackiej, udział w spektaklach teatralnych realizowanych np. na podstawie lektur niedostępnych w bibliotece, prezentacje nagrań wideo np. lektur, przeprowadzanie ankiet dotyczących zainteresowań czytelniczych, organizowanie wycieczek do Biblioteki Miejskiej, konkurs na recenzję książki ostatnio przeczytanej, wieczory poezji, konkursy krasomówcze, organizowanie Dni Książki z udziałem księgarń i wydawców.

Bardzo dobrym pomysłem na aktywizowanie czytelnictwa w szkole jest akcja „Cała Polska czyta dzieciom”. 1 czerwca 2001 roku Fundacja ABCXXI zainaugurowała tę kampanię społeczną, w celu uświadomienia społeczeństwu ogromnego znaczenia czytania dziecku dla jego rozwoju emocjonalnego oraz wyrobienia u dorosłych nawyku codziennego czytania dzieciom.

Nauczyciele na spotkaniach z rodzicami zapoznają ich z ideą głośnego czytania i ze „złotą listą” książek rekomendowanych do głośnego czytania dzieciom i młodzieży, przedstawiają ulubione książki z dzieciństwa sławnych Polaków.

Kolejnym pomysłem na propagowanie czytelnictwa był program „Czytam, więc jestem”, przeprowadzany w ramach akcji „Szkoła z klasą” – w który zaangażowało się bardzo wiele szkół, nauczycieli

i uczniów – powstały „Czytające przedszkola”, „Czytające szkoły”.

Kolejną ciekawą propozycją upowszechniania i popularyzowania czytania jest publikacja książek z serii zatytułowanej „Nazywam się...” Wydawnictwa Media Rodzina.

Bohaterami tych książek są wybitni pisarze, malarze, odkrywcy, kompozytorzy. Do tej pory ukazały się książki: Albert Einstein, Leonardo da Vinci, William Szekspir, W.A. Mozart, Matka Teresa z Kalkuty, Jan Paweł II, Pablo Picasso, Vincent van Gogh.

Młodzi czytelnicy tej serii dostają wiedzę w pigułce, ale i zachętę do sięgania do innych źródeł. Jest to pomysł na nietypową biografię i oryginalną lekcję.

Inną ciekawą propozycją opracowania bajek przez nauczycieli są „zbieracze dobrej bajki”. Nauczyciele organizują wieczory bajki raz w miesiącu. Klasa wybiera najciekawszą bajkę – przygotowuje inscenizację, na którą zaprasza nauczycieli, rodziców, rodzeństwo, a na koniec uczniowie, każdy w swoim specjalnym zeszytce, zapisują tytuł bajki, autora, treść, ilustrują i wypisują cytaty w następujących rubrykach: prawda, mądrość, sentencja, morał.

Na zakończenie ktoś z rodziców – widzów opowiada swoją ulubioną bajkę.

Inną niekonwencjonalną formą propagowania czytelnictwa w szkole jest *booktalking*, czyli w dosłownym tłumaczeniu „książkomówienie”, nazywane także „gawędami o książkach”.

Jest to krótka prezentacja książek, którą można porównać z blokiem

reklamówek telewizyjnych czy radiowych. Gawędy prezentowane na zajęciach są bardzo krótkie, trwają ok. 3-4 minut na jedną książkę. Ich poetyka i dramaturgia opiera się na zidentyfikowaniu i odpowiednim podkreśleniu tego elementu omawianej książki, który ma największą szansę zainteresować zebranych uczniów. Może to być ciekawa akcja, postać głównego bohatera, pewien szczególny nastrój (horror), nawiązanie do modnego wśród młodzieży tematu (muzyka, filmy etc.) Nauczyciel może wspierać swoje działania sprzętem audiowizualnym. Za pomocą *booktalkingu* promować można zarówno beletrystykę, jak i literaturę popularnonaukową.

Na jednej lekcji można zaprezentować około 10 pozycji książkowych. Książkę należy trzymać przed sobą i utrzymywać kontakt wzrokowy z uczniami. Należy pamiętać o tym, aby nie prezentować książki, której się nie lubi albo której się nie czytało.

Inną propozycją propagowania książek, od kilku lat realizowaną w Polsce, jest *bookcrossing*, inaczej „uwalnianie książek”. Jest to idea nieodpłatnego przekazywania książek najczęściej poprzez zostawienie ich w przypadkowych miejscach (ławkach w parku, w pociągu, na parapecie szkolnym itd.) bądź na specjalnie wydzielonych półkach, np. w bibliotece szkolnej, aby znalazca mógł je przeczytać i przekazać dalej. Książki opatrzone są stosowną informacją, np. „Cześć, jestem uwolnioną książką, jeśli chcesz, to weź mnie ze sobą, jestem za darmo”, oraz krótką informacją o *bookcrossingu*. Na świecie krąży ok. 650 tys. „uwolnionych” książek i jest ponad 150 tys. czytelników – w Pol-

sce ok. 2 tys. (od X 2003 roku) – korzystających z *bookcrossingu*.

Innym pomysłem aktywizowania czytelnictwa w środowisku szkolnym jest wykorzystanie metody projektu pod hasłem „Polubić czytanie”. Metoda projektu jest tu narzędziem integracji międzyprzedmiotowej i włącza nauczycieli poszczególnych przedmiotów do zachęcania do czytania, do rozwijania zainteresowań i pasji u uczniów.

Przedstawione metody i formy aktywizowania czytelnictwa nie wyczerpują tematu, natomiast wszystkie wymienione działania powinny być podejmowane aktywnie, aby książka stała się ważnym elementem kultury w życiu młodego człowieka, aby przekonał się on, że systematyczne czytanie ułatwia zdobycie wiedzy i czyni czytającego człowiekiem lepszym i bogatszym zarówno intelektualnie, jak i duchowo.

L.p.	Zadanie	Sposób realizacji	Osoby odpowiedzialne
1.	Zapoznanie uczniów z projektem szkolnym „Polubić czytanie”	Zamieszczenie informacji o realizowanym projekcie w bibliotece szkolnej i gablotach szkolnych oraz na stronie internetowej szkoły. Analiza stanu czytelnictwa poszczególnych klas i przeprowadzenie ankiety dotyczącej zainteresowań czytelniczych	Nauczyciel bibliotekarz, wychowawcy klas, koordynatorzy projektu
2.	Zadanie 1. Zakładamy klasowe kąciki czytelnicze: „Miłośnicy książek”	Zbieranie informacji o historii i dziejach książki, o nowościach wydawniczych	Wybrani uczniowie, wychowawcy klas
3.	Zadanie 2. Książka, którą polecam koleżankom i kolegom – prezentacja ustna	Ustalenie zasad wyboru polecanej książki. Zapoznanie uczniów z zasadami prezentacji. Przeprowadzenie konkursu na najciekawszą prezentację	Koordynatorzy projektu, nauczyciele j. polskiego, wychowawcy klas, uczniowie
4.	Zadanie 3. Książka, którą warto przeczytać – pisemna prezentacja	Samodzielne przygotowanie prezentacji (napisanie ich na komputerze). Klasowe konkursy – sprawdzenie prezentacji pod względem stylistycznym i ortograficznym	Uczniowie klas, nauczyciele j. polskiego, nauczyciele informatyki
5.	Zadanie 4. Prezentacja wybranych książek	Ustalenie formy prezentacji (np. tablica, publikacja – książeczka, układ tekstów, oprawa, ilustracje itd.)	Uczniowie klas, nauczyciele j. polskiego, nauczyciele informatyki
6.	Zadanie 5. Tworzymy słownik trudnych wyrazów związanych z książką	Opracowanie słownika – edycja komputerowa: opracowanie haseł, ilustracji, wydrukowanie, oprawa, kolportaż	Uczniowie klas, nauczyciele j. polskiego, nauczyciele informatyki, nauczyciele innych przedmiotów
7.	Zadanie 6. Dyskusja w klasach: Dlaczego warto czytać?	Debata klasowa – wnioski zaprezentowane w kącikach czytelniczych	Koordynatorzy projektu, nauczyciele j. polskiego, wychowawcy klas, uczniowie
8.	Zadanie 7. Złote myśli o książkach	Wyszukiwanie sentencji, przysłów, myśli dotyczących książek, czytania, umieszczenie ich w kącikach czytelniczych	Koordynatorzy projektu, nauczyciele j. polskiego, wychowawcy klas, uczniowie
9.	Podsumowanie projektu „Polubić czytanie”	Analiza i ocena wykonanych zadań	Koordynatorzy projektu, nauczyciele j. polskiego, wychowawcy klas, uczniowie

Bibliografia

www.calapolskaczytadzieciom.pl
www.gazeta.pl/szkolazklasa
www.bookcrossing.com

**Autorka jest nauczycielem konsultantem
Mazowieckiego Samorządowego
Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Wydział w Radomiu, Prezesem
Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy
Szkół Polskich Oddział w Radomiu**

Człowieka,
który patrzy
w oczy dziecka,
uderza przede wszystkim ich
niewinność:
owa przejmująca
niezdolność
do kłamstwa,
do zakładania maski
czy chęci bycia
kimś innym niż jest.

Anthony de Mello

Zaproszenie do Bajkolandii... czyli jak uczyć słuchania

Mirosława Pleskot

Było to prawie rok temu. Pewnego dnia nauczycielka w jednym z warszawskich przedszkoli przygotowała dzieciom niespodziankę. Jak to często podczas zajęć bywa, zaprosiła wszystkich na środek sali i wskazała na zakryty parawanem kąt. Oznajmiła, że jest to niezwykły parawan, bo załania wejście do wspaniałego świata, który zowie się Bajkolandią. Ale... aby w nim się znaleźć, trzeba dostać zaproszenie od tajemniczej Pani, która nazywa siebie Bajczarką. Ku zdziwieniu nauczycielki, tego dnia przedszkole otrzymało list adresowany do zuchów, w którym wszystkie dzieci otrzymały zaproszenia do Bajkolandii i zawiadomienie, że dziś odwiedzi ich Bajczarka. Nauczycielka rozdała zaproszenia, poprosiła dzieci, aby wygodnie usiadły i na moment wyszła z sali poszukać oczekiwanego gościa. Po chwili drzwi zuchowej sali otworzyły się, a w nich stanęła tajemnicza Pani. Na głowie miała słomkowy kapelusz przybrany girlandą z kolorowych kwiatów. Ramiona jej okrywał jedwabny szal. W jednej ręce trzymała wiklinowy kosz, wypełniony różnymi skarbami. Podeszła do parawanu i bezszelestnie rozsunęła go na boki. Oczom dzieci ukazała się Bajkolandia. Na środku stał bajecznie ozdobiony fotel, a obok z koszyczków wystawały różne zabawki, maskotki, kukielki i wiele innych ciekawych rzeczy. Na półkach równo poukładane leżały książki – z mniej lub bardziej kolorowymi okładkami. Na ścianie wisiały złote ramki od obrazów. Wisiały jedna obok drugiej, tworząc jakby dróżkę, która prowadzi w nieznanne. Wokoło na podłodze poukładane były kolorowe poduchy i poustawiane pufy, które same zapraszały gości, aby na nich spocząć. Bajczarka usiadła wygodnie w swoim fotelu, wyjęła ze swojego wiklinowego kosza maty dzwoneczek, zadzwoniła i... zaprosiła dzieci do